

vastgestoken, gelukte het in den regel wel, er de vleugels met behulp van eene fijne insectenspeld onder te schuiven. Hadden zij dan den vereischten stand, dan maakte ik het reepje met de tweede speld zoodanig vast, dat het door zijne drukking de vleugels voor goed op hunne plaats deed blijven.

Naarmate ik meer doubletten ving en opzette, liet ik telkens eenige van die invaliden verdwijnen, die mijn eersten rijkdom hadden uitgemaakt, zoodat de verzameling niet alleen rijker werd, maar ook er wat knapper begon uit te zien. Doch één ding bleef mij zorg geven. Het gebeurde niet zelden, dat de vleugels, die ik met zooveel ijver op de blokjes in behoorlijken stand had gebracht, in de collectie langzamerhand begonnen te „werken.” Zij gingen hangen of wel rijzen, soms zoo onregelmatig, of er een geest van haveloosheid in de voorwerpen was gevaren. Daar scheen niet veel tegen te doen, want het kwaad ver- toonde zich doorgaans eerst, wanneer de vlinder al eenige weken, ja zelfs maanden, in de doos had gestaan.

Gelukkig had ik zoetjes aan eenige kennissen gekregen, die het in de kunst tot eene sublieme hoogte hadden gebracht. Ik kon niet nalaten, mijn bezwaar eens bij hen te berde te brengen. „Ik denk,” zei een van hen, „dat je de dieren niet lang genoeg op de blokjes laat staan; bij mij blijven ze er wel tien, ja twaalf weken op.” „Zorg je wel altijd, dat de dieren goed buigzaam en handelbaar zijn, eer je ze gaat opzetten?” vroeg een ander. „Nu,” antwoordde ik, „doorgaans prepareer ik ze, zoodra zij gestorven zijn, maar soms schikt het zoo dadelijk niet en dan zijn ze wel eens een beetje stijf.” „Dáár kan 't m wel zitten; ik maak mijne vlinders altijd week, vóór ik ze opzet. Kijk, je neemt een schoteltje met vochtig zand — vooral niet nat, maar slechts vochtig; je doet er een paar druppeltjes carbolzuur op, om bederf tegen te gaan. Dan steek je de speld door je vlinder, maar in plaats van hem meteen op het blokje te brengen, steek je hem op het vochtige zand. Vervolgens gaat er eene stolp over en je laat hem staan, een, twee of meer dagen, tot hij zop lenig is als.... eene trekpop, zal ik maar zeggen. Nu eerst komt hij op je blokje; en laat je hem dan eenige weken daarop staan, voor je hem in de verzameling brengt, dan zou het mij erg verwonderen, als hij later nog ging werken.”

Na zooveel goeden raad, die het merk der deugdelijkheid in zich droeg, scheen het mij in 't vervolg wel te moeten gelukken. Maar een derde liefhebber wist mij later nóg iets te vertellen. De *dood door chloroform* maakt de dieren te stijf. Zij moeten daarom, zoodra ze *bewusteloos* geworden zijn, uit de flesch gehaald worden en met de speld doorstoken. Is dat geschied, dan nemen wij

eene andere speld, welker punt wij met nicotine vergiftigd hebben en steken het dier daarmee een-, twee- of driemaal van onderen in de borst. Het sterft dan, niet door chloroform maar door vergiftiging.

Nu meende ik genoeg te weten, om, als het zoo voor- kwam, eens wat beproeven, dat mij vroeger vrij ge- waagd zou hebben toegeschenen. Als ik niet dadelijk tijd had, om mijne vangsten op de blokjes te brengen, bedwelmde ik ze, stak er de speld door, gaf ze een paar prikjes met de nicotinespeld en plaatste ze op het vochtige zand, waarop ik een paar druppels carbolzuur had laten vallen. Soms liet ik dagen verlopen, alvorens er naar om te kijken en daar waren zij dan later volstrekt niet minder om. Eens ontving ik doode, niet opgezette vlin- ders uit de Oost. Ik zette ze op het zand, totdat zij handelbaar waren, spande ze op, liet ze eenige maanden op de blokjes, en zette ze daarna in de collectie, waar ze zich nu reeds eenige jaren voortreffelijk houden.

Ongelukjes vielen er ook wel eens voor, natuurlijk! Eens had ik in het najaar nog eenige voorwerpen op de plankjes en vreesde, dat zij op de gewone wijze wellicht niet droog zouden worden. Daarom zette ik de blokjes op de kachel, die toen tamelijk flauw brandde. Maar zij begon wat harder door te trekken, en ach! daar schroelden de dieren en sommige sprieten werden zoo broos, dat zij braken!

Op een anderen keer verzuimde ik, carbolzuur op het vochtige zand te druppelen, met de treurige uitkomst, dat zich op de voorwerpen schimmel ging ontwikkelen.

Maar ook door tegenspoed leert men, en een nauwkeurig verzamelaar wordt dan ook langzamerhand de omzichtigheid in eigen persoon! Hij zal gedurende het vochtige jaargetij in het vertrek, waar de collectie is, matig stoken; en als het eens voorkomt, dat hij eene doos uit eene koude kamer in eene verwarmde overbrengt, zal hij die in geen geval openen, daar zich dan vocht op de koude insecten neerzet. Als hij vlinders opspant, gebruikt hij niet — zooals in de teekening is voorgesteld — *smalle reepjes* papier, die op de weeke vleugels licht een indruk achterlaten, maar stukken papier, die de vleugels *geheel bedekken*; en dan buigt hij van zoo'n papiertje den rand, die langs het lichaam valt, eerst nog een weinig naar boven om, opdat er geen scherpe lijn op de vleugels ontsta. Hij bezigt bij voorkeur doorschijnend papier of nog beter linnen, *Pause- leinwand* (verkrijgbaar bij Ernst Heyne te Leipzig), dat hem veroorlooft, terwijl de vleugels bedekt zijn, hun stand te zien.

Zulk verzamelen is eigenlijk geperfectioneerde huisvlijt.

J. JASPERS JR.

Augustus.

DE ZILVERGRIJZE ZEEZWALUW. — Op den eersten Juli jongstleden werd mij door een jongen van 12 jaar een pas gestorven vogeltje met *roode pooten* gebracht, door hem gevonden, of liever, nog even levend, met de pet gevangen op bouwland, vlak in de buurt alhier van het (vroeger) welvarend dorp Bergum (Friesland). Het onderscheidde

zich van het algemeen bekende vischdiefje (*Sterna hirundo*) door den geheel rooden bek en de meer donkere onder- zijde.

Door nazien en vergelijken en vooral geholpen door het boek van Dröste Hülshoff „Die Vogelwelt der Insel Borkum” begreep ik, dat het was de bij Schlegel (de Vogels

van Nederland ze druk II, blz. 110) genoemde *Sterna paradisaea* of *arctica*, de Küstenseeschwalbe van Brehm.

Dit vogeltje is tot nog toe slechts ééns in ons land aangetroffen; den 18den October 1862 werd een oud mannetje bij Leiden geschoten, dat daar in het museum is.

Koller noemt het in 1888 Noordsche Stern (een niet ongepaste naam) doch men noemt het nu zilvergrijze zeezwaluw, *Sterna macroura* Naumann (*macroura* omdat de staart wat langer is, dan die van het vischdiefje).

Dat dit de zoo zeldzame in October 1862 aangetroffene

(nu in den zomer gevonden) vogelsoort is, kan ik met zekerheid verklaren, daar mijne meening is bevestigd door mr. Herman Albarda te Leeuwarden (die dit vogeltje in zijne naamlijst van 1884 ook vermeldt, 't zij dan mede onder den naam van Dougall's zeezwaluw, welke vogel door dezen ornitholoog in 1886 te Leeuwarden voor 't eerst is gevonden, (zie No. 305 Lijst Koller) en door den bedankbrief van Artis voor het „prachtig mannelijk exemplaar” met f 1 „fooi voor den vanger”. Zoo iets noem ik boffen, en nu: „Cherchez la femme!”

J. P. STRATINGH.

Bergum (Fr.),

8 Juli 1896.

* * *

Wij wenschen de heer Stratingh van harte geluk met zijn vondst. Het vogeltje is inderdaad een prachtexemplaar; Steenhuizen heeft het al opgezet, vanmorgen (15 Juli) hebben wij het samen behoorlijk zitten te bewonderen en heel feestelijk in onze lijst van Koller het leelijke „ontbreekt in de collectie van N. A. M.” doorgeschrapd en vervangen door: één mannetje in zomerkleed, op de 1ste Juli 1896 gevangen bij Bergum, geschenk van de heer J. P. Stratingh.

En wat nu het „Cherchez la femme” aangaat, dat willen wij vlijtig ter harte nemen. De najaarstrek is al begonnen, verleden week (10 Juli) zijn al heele troepen jonge wulpen over onze hoofdstad getrokken, en wij weten een landtong aan de Zuiderzee waar alles, wat op de trek Amsterdam

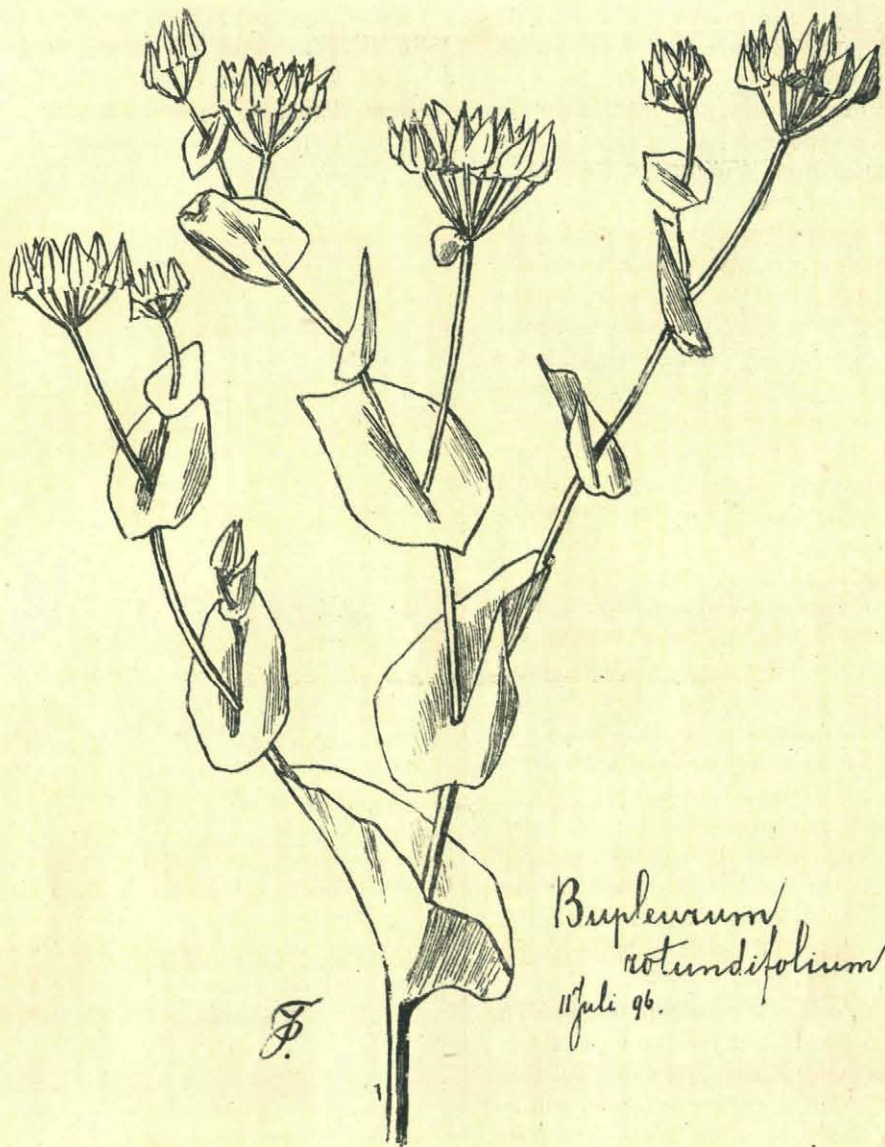
passeert, neerstrijkt of overkomt, hoog bij mooi weer, maar laag, zoodra het maar een beetje ruw is met Z.O. of O.Z.O. wind.

Voor de vogelvriend bestaat er in de vakantie geen aangenamer bezigheid dan waarnemingen te doen omtrent het trekken der vogels. De steltloopers en zwemvogels, de snippen en de eenden, vormen de voorhoede van het groote leger, en wel voornamelijk die soorten, die niet bij ons, maar in het hooge Noorden broeden. *Sterna macroura* o. a. broedt overal om de Noordpool heen tusschen 60° en

81° N.B., zijn zuidelijkste broedplaats zijn de Shetlands-eilanden. De jonge poelsnippen, (*Scolopax Galinago*), die op IJsland of Groenland geboren zijn, komen hier in de eerste week van Augustus, tegelijk met tureluurs (*Totanus calidris*) en andere ruiters, waarvan de groenpoot-ruiter (*Totanus glottis*), de zwarte ruiter (*T. fuscus*) en dat aardig kleine boschruitertje (*T. glareola*) het om hun zeldzaamheid wel waard zijn, dat ge een vacantiedag doobrenkt in de uiterwaarden langs de Zuiderzee of langs de groote rivieren, om ze eens te zien te krijgen. De tureluur is overal in natte streken gemakkelijk te vinden — en als ge een vogel

ziet, vlekkelig groengrauw van boven, witachtig beneden met lange vermiljoenkleurige pooten en iets kleiner dan een kieviet, dan is dat wel een tureluur. Die moet ge goed kennen, als ge op zeldzame ruiters uitgaat en dan in een goed vogelboek nazien, waarin zij van de u bekende „tuut” afwijken.

Hetzelfde geldt voor de plevieren en strandloopers, die in groote menigte in Augustus langs onze kusten zwerven en soms vrij ver het binnenland intrekken. Ze zijn over het algemeen niet schuw, als ze maar geen geweer zien: ik ben ze vaak tot op een meter of tien genaderd. In de verte lijken het gewone grijze diertjes, maar kom eens wat dichterbij, of bezie ze door een verrekijker en ge zult u verwonderen over de fijne teekening en de bonte glans waarmee hun

veeren prijken, vooral de dekveeren van de rug. Hun onderzijde is meestal wit. De drieteenige strandlooper (*Tringa arenaria*) is wel de meeste algemeene, ook kan gerekend worden op de krombek-strandlooper (*Tringa subarquata-subarquata*, omdat zijn snavel wel wat lijkt op die van de wulp-*Numenius arquata*), de Bonte strandlooper (*Tringa cinclus*), de kleine strandlooper (*T. minuta*), het strandpleviertje (*Charadrius cantiana*), de Goudplevier (*Charadrius pluvialis*). Minder algemeen en altijd zeer welkome geschenken voor de verzameling van Artis zijn: de Morinel plevier (*Ch. morinellus*), de Kleine plevier (*Ch. minor*), de kleinste strandlooper (*Tringa Temminckii*), de Breedbek strandlooper (*Tringa platyrhyncha* — „ontbreekt!“).

Er is nog veel meer te vinden in Augustus, maar wie de helft van de hierboven genoemde vogels maar te zien krijgt, heeft, altijd ornithologisch bezien, een welbestede vakantie. Wie geen tijd heeft, om over strand en vlakke te zwerven, volge het voorbeeld van onze groote vogelkenner in het Noorden, de heer Albarda te Leeuwarden, die zijn exemplaren van *Sterna Dougallii*, waar de heer Stratingh van gewaagt, bij een poelier gevonden heeft; vijf tegelijk. Wie geregeld een poelersuitstalling bezoekt, krijgt een heel aardig overzicht van het verloop van de vogel-trek, zoowel in het na- als in het voorjaar.

De kleine vogels, de zangvogels, zijn ook al druk in de weer. De meeste ruien eerst. Tusschen de ruitijd en de trek zwerven ze dan gezellig rond en smullen naar hartelust van alle mogelijke bessen en zaden. De diertjes gevoelen zich dan zoo gelukkig, dat de zanglust weer ontwaakt en het is zeer waarschijnlijk, dat in deze tijd de jongen leeren zingen. Wie ergens een flinke vlierhaag vol met zwarte bessen weet te staan, moet vooral niet verzuimen, daar in de morgenuren een poosje te gaan zitten.

Het is lang niet ongewoon, dat dan een half dozijn verschillende zangers in zoo'n haag bijeen komen, grasmuschen, zwartkopjes, braamsluipertjes, roodstaartjes, zelfs de nachtegaal. En alle zingen ze van tijd tot tijd. Verleden jaar heeft achter mijn huis een grauwe grasmusch gezongen tot ver in September; die had niet in de tuinen bij ons in de buurt gebroed, maar nu viel er wat te kijken. Met het einde van Augustus begint het anders al stil en ledig te worden.

De botanicus heeft in de vakantie natuurlijk ook handen vol werk. Het is bijvoorbeeld heel leerzaam en onderhoudend eens te probeeren, een paar geslachten volledig bij elkander te zoeken en daar eens een studie van te maken. Dat gaat heel goed, als bijna alle soorten van dat geslacht dan maar tegelijk bloeien, en dat is nu in de vakantie o. a. het geval met Waterboterbloem (*Batrachium*), Bloembies (*Juncus*), Hertshooi, (*Hypericum*), Fonteinkruid (*Potamogeton*), Blaasjeskruid (*Utricularia*), Kruiskruid (*Senecio*), Havikskruid (*Hieracium*) en Toorts (*Verbascum*). Dat is genoeg; ik herhaal mijn opmerking van hierboven: wie maar de helft enz..... Het is werkelijk een heele voldoening als je van een talrijk of moeielijk geslacht zeggen kunt: „ziezo, nu heb ik al de soorten gezien, goed gezien en goed onderscheiden en wat ik nu nog bovendien van dit geslacht ontmoet, dat is wat nieuws voor de Hollandsche flora!“ Hoop doet leven!

Of wilt ge maar gewoon op de zeldzaamhedenjacht? Er is altijd wat te vinden en in de heete zomertijd niet

het minst. Dat heb ik verleden Zondag nog ondervonden toen ik zonder botanische bijbedoelingen heel gewoon naar 't dorp Sloten kuierde en langs de straatweg een groepje prachtige witte kruisbloemen met kroonblaadjes, net zoo ingesneden als bij *Draba verna*, mijn aandacht trok. Bij nader onderzoek bleek het *Farsetia incana* te zijn: een zeldzaamheid en dat nog al onder de rook van de hoofdstad. Natuurlijk heb ik twee mooie exemplaren meegenomen voor mijn tuin; ze staan prachtig en dragen honderden hawwtjes. Wie zaden er van wil hebben voor zijn levende verzameling van Nederlandsche in 't wild bloeiende planten, heeft ze maar voor 't vragen.

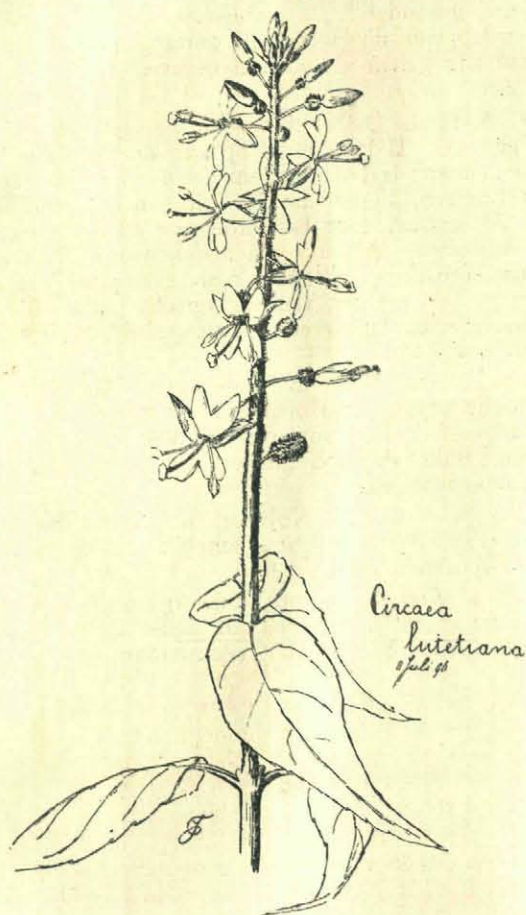
Een vriendin van ons werk, van wie we reeds veel aanmoediging en sympathie ondervonden, zond ons een kistje planten uit de provincie Luik. Van een paar heb

ik teekeningen gemaakt, bij wijze van signalement, om onze Hollandsche zoekers een beetje te helpen. Want alle drie die planten komen in ons land voor, de Engbloem (*Cynanchum*) en de Doorwas (*Bupleurum*) allereeldzaamst, voor het Heksenkruid (*Circaea*) staan de kansen niet zoo hopeloos. Prachtige planten zijn het voor een kenner, de *Circaea* is oneindig veel mooier dan de verwante *Fuchsia*, waar onze vensterbanken vol mee staan en de *Cynanchum* heeft een bestuivingsgeschiedenis, op zijn minst even wonderlijk als die van de orchideeën, van *Aristolochia* of van de wilde Aronskelk.

Cynanchum en *Circaea* zijn boschplanten, terwijl ge er naar zoekt, hebt ge nog kans op ons inlandsche Springzaad (*Impatiens noli tangere*), de Bekervrucht (*Cucubalus baccifer*), de welriekende *Malva* (*Malva moschata*) de Bosch-

Wederik (*Lysimachia nemorum*), het Bosch-Vergeetmijnietje (*Myosotis sylvatica*) en de beide Beukvarens (*Phegopteris Polypodioides* en *P. Dryopteris*). In het dennenbosch vindt ge stellig het Stofzaad (*Monotropa hypopitys*), en heel erg misschien de orchidee *Goodyera repens*. Met de orchideeën wordt het anders minnetjes: alleen bloeien nog: *Epipactis latifolia*, zeer algemeen, en *E. atropurpurea*, zeer zeldzaam, terwijl vochtige plekken op de hei *Spiranthes autumnalis* en *Malaxis paludosa* opleveren. Diezelfde vochtige hei geeft ook de liefelijke Tengere Bastaardmuur (*Anagallis tenella*) en, om nu eens een aardigheidje te hebben, onze drie Nederlandsche zichtbaar bloeiende dwergjes: Dwergkruid (*Centunculus minimus*), Duizendgraan (*Radiola millegrana*), en de draadvormige *Cicendia* (*Cicendia filiformis*), die al heel knap ontwikkeld

zijn, als ze een hoogte van drie centimeter bereiken. *Radiola* is een zeer algemeen voorkomend plantje.

Bupleurum groeit op steenhoopen en oude muren in in gezelschap van Steenbreek-varen (*Asplenium Trichomanes*), Zwartsteel (*Adiantum nigrum*), Venushaar (*Adiantum Capillus Veneris*), Blaasvaren (*Cystopteris fragilis*), Muur-Duivenkervel (*Fumaria muralis*), Glaskruid (*Parietaria officinalis*), Wild Mosterdzaad (*Diploaxis muralis*), Gaffelsteng (*Gypsophila muralis*), gele Hoornbloem (*Corydalis lutea*) Kattekruid (*Nepeta cataria*), Hyssop (*Hyssopus officinalis*), IJzerhard (*Verbena officinalis*) en zeldzame soorten van *Hieracium*. Al die planten bloeien in de vacantie, en wie maar de helft enz.....

En nu de insecten. Er is erg mooi werk voor de rup-

senkast. *Sphinx*-rupsen zijn genoeg te vinden en wel: op aardappelloof en bitterzoet, die van de doodshoofd-vlinder (*Acherontia Atropos*), op witte winde de winde-pijlstaart (*Sphinx convolvuli*), op sering, liguster of Hulst de ligusterpijlstaart (*S. ligustri*), op bastaard-wederik het avondrood (*Deilephila elpenor*), op *euphorbia cyparissias* de wolfsmelk-pijlstaart (*D. euphorbiae*), op meekrap en walstroo de meekrapvlinder (*Macroglossa stellatarum*), op linden de linden-pijlstaart (*Smerinthus tiliae*), op wilgen de avondpauwoog (*S. ocellata*), op populieren de populier-pijlstaart (*S. populi*) en op dennen de dennen-pijlstaart (*S. pinastri*). Dan die merkwaardige spinner *Harpyia vinula* op wilg en populier en de zeldzame, maar niet minder merkwaardige beuken-spinner (*Stauropus fagi*). Van het mooie vlindertje *Thyatira batis*, op blz. 51 van ons tijdschrift afgebeeld, zijn nu ook de rupsen te vinden op bramen.

Voor kevers wordt het nu ook weer een goede tijd: de voorjaarskevers komen nu weer te voorschijn, er zijn weer allerlei loopkevers op 't pad en watertorren in de slooten: de pikzwarte (*Hydrophilus piceus*), de gerande (*Dytiscus marginalis*) ontbreken weer in geen enkele sloot; misschien vindt de een of ander wel een *Cybister Roeselii* (bij Amsterdam wel te vinden) of een *Dytiscus latissimus* (*rarissimus* in de Achterhoek), mooie *Geotrupus* soorten dwalen over hei en duin en in de bosschen zijn alle boomvijanden weer onvermoeid aan de gang.

Nu bloeien de distels in volle pracht en wie wat van hommels of wilde bijen te weten wil komen, moet maar eens een paar dagen achtereen een distelbosch bezoeken, waar de ruige brommers van 's morgens vroeg tot 's avonds laat te vinden zijn. Er komen nu weer groote hommels; in de maanden Juni en Juli waren bijna niet anders dan kleine werksters te zien. Let ook vooral op hommels met dunne achterpooten, dat zijn *Psithyrus*-soorten, koekoekshommels, die geen eigen nest hebben, maar hun eitjes in de nesten van echte hommels onder dak brengen. Misschien hebt ge ook het geluk een dikke hommel te vangen, die in zijn lichaam een vliegenpop van de dikkopvlieg (*Conops*) meedraagt, of waaruit in uw vangflesch een kleine koekoeksbij (*Stelis*) te voorschijn komt. Zulke buitensjes kunnen gebeuren.

Wie weten wil, wat sprinkhanen eigenlijk zijn, kan nu in overvloed de groote groene sprinkhaan krijgen (*Locusta viridissima*) die vooral tegen de avond luid zit te zingen in 't riet. Krekels (*Grylla*) veenmollen (*Gryllotalpa*) kakkerlakken (*Blatta*) zijn er ook genoeg. De mierenleeuw vliegt nu ook in volwassen staat rond, en zijn larve is op goede plekjes in heele kolonies bij elkaar te vinden. Neem ze maar gerust mee naar huis; er is geen enkel insect dat zoo gemakkelijk levend te houden en groot te brengen is.

J. P. T.

Artis heeft weer een prachtig geschenk gekregen uit Arnhem. Het is een wijfjesarend, door Steenhuizen en mij gedetermineerd als *Aquila pomarina*, de Pommersche arend of kleine Bastaardarend, nog nooit in Nederland waargenomen en over 't algemeen zeer zeldzaam bewesten de Elbe. Nadere bijzonderheden in ons volgend nummer.

T.